

JURYRAPPORT

**PROJECT
SPECIAAL 2017**

JURYRAPPORT

**PROJECT
SPECIAAL 2017**

INLEIDING

Project Speciaal is een initiatief van LECSO, dat vernieuwing en kwaliteitsverbetering in het speciaal onderwijs stimuleert.

Voor de aflevering 2017 ontving LECSO de beschrijvingen van 24 projecten. Samen beslaan deze projecten de breedte van de doelgroepen binnen voormalig cluster 3 en 4 qua leeftijd van onderbouw so tot uitstroom vso. We zagen opvallend veel vso-inzendingen, met projecten binnen de drie uitstroomprofielen: diplomering, arbeid, dagbesteding.

Op 13 september jl. heeft de jury zich gebogen over de 24 projecten die zijn aangemeld voor het Project Speciaal 2017. De overtuiging dat er prachtige dingen gebeuren binnen het speciaal onderwijs is bewaarheid geworden. De ingezonden projecten getuigen alle van grote betrokkenheid op de doelgroep, van enthousiasme en een positieve inzet voor het verbeteren van de kwaliteit van het speciaal onderwijs en het perspectief voor onze leerlingen. Wij waarderen het dan ook zeer dat u de moeite hebt genomen deze initiatieven onder onze aandacht te brengen.

De jury heeft een drietal aanmeldingen genomineerd voor het meest speciale project van Project Speciaal 2017. In oktober zijn alle genomineerde projecten gepresenteerd op de website van LECSO en Project Speciaal. Het publiek kon daarover zijn stem uitbrengen. Op Hét Congres hebben de genomineerden zich aan de bezoekers gepresenteerd. Welk project zich uiteindelijk Project Speciaal 2017 mag noemen, is bepaald door de vakjury én het publiek (verdeling 50/50). De winnaar is bekend gemaakt tijdens de afsluiting van Hét Congres op vrijdag 24 november 2017.

In dit rapport vindt u het verslag van de bevindingen en de waardering van de jury voor de ingediende projecten.

WET PASSEND ONDERWIJS

In augustus 2014 werd de Wet passend onderwijs van kracht. Voor het speciaal onderwijs brak een periode aan waarin iedereen binnen de sector (leerkrachten, ondersteuners, specialisten, directies en bestuurders) geconfronteerd werd met de noodzaak om het bestaansrecht en de legitimering van deze ‘dure’ vorm van onderwijs concreet zichtbaar te maken: wat bieden onze scholen en onze deskundigen in verschillende disciplines aan leerlingen, hun ouders en aan collega’s in reguliere scholen? We moeten aantonen hoe onze aanpak en ondersteuning bijdraagt aan een beter toekomstperspectief voor de leerlingen.

Het juryrapport 2015 besloten we met de hoop “dat in 2017 een belangrijke trend zichtbaar zal zijn: het speciaal onderwijs is een nog belangrijker partner geworden, met zeer specialistische kennis en kunde en het slaagt erin om dit uit te dragen aan het regulier onderwijs.”

Inmiddels zijn we twee schooljaren verder en blijkt de bewijsdruk nog niet opgelost. Factoren die hierbij spelen zijn o.a. de effecten van de verevening in de bekostiging van de Samenwerkingsverbanden, de nieuwe systematiek van de Jeugdwet met grote verschillen tussen verschillende gemeenten én forse budgettaire problemen; de onduidelijkheden met betrekking tot de gevolgen van de WLZ (wet langdurige zorg) voor onze doelgroepen, terugkerende discussie over het belang (en het kostenplaatje) van onderwijs voor MG en EMB-leerlingen, incidenten op het vlak van sociale veiligheid. Dit alles veroorzaakt ook druk op de positie van LECSO binnen het speelveld van PO- en VO-Raad. Voor veel samenwerkingsverbanden is het speciaal onderwijs steeds meer een gewaardeerde en vanzelfsprekende partner. In sommige samenwerkingsverbanden moeten we steeds opnieuw de overwegingen verduidelijken voor het in stand houden van onze dure specialistische voorzieningen en de noodzakelijke basis om dit aanbod te kunnen blijven verbeteren en doorontwikkelen. Vooral de bekostiging voor categorie 3 (MG-doelgroepen) is nog regelmatig onderwerp van discussie.

Veel reguliere scholen maken serieus werk van passend onderwijs en verbreden het palet van hun onderwijskundige en orthodidactische of orthopedagogische aanpak. Het reguliere veld heeft op veel plaatsen de expertise vanuit het speciaal onderwijs en ook de medewerkers overgenomen. Tegelijk is er nog steeds een substantieel aantal thuiszitters en een groeiend aantal kinderen met een leerplichtontheffing; kinderen/jongeren die langdurig geen onderwijs volgen. Daardoor wordt pijnlijk duidelijk dat de meest complexe doelgroep overblijft voor het (v)so en deze soms tussen wal en schip dreigt te vallen. Een doelgroep die een gespecialiseerd en intensief programma nodig heeft, vaak aangevuld met jeugdhulp, om tot leren te komen en de ontwikkelingsdoelen van het ontwikkelingsperspectief te behalen.

De expertise die het (voortgezet) speciaal onderwijs te bieden heeft voor deze kinderen en jongeren moeten we expliciet en concreet kunnen aantonen. Om aan te kunnen sluiten op de ondersteuningsbehoefte van leerlingen en professionals in het reguliere onderwijs moet er in facilitering worden voorzien voor doorontwikkeling van het (v)so uit de budgetten van de

samenwerkingsverbanden. Dat is geen eenvoudige opgave in regio's waar tegelijk een hoge negatieve vereveningsopgave moet worden gerealiseerd of waar sprake is van een sterke krimp van het leerlingenaantal. Ook signaleren we het (opnieuw) optuigen van 'bureaucratie' in de samenwerkingsverbanden.

DUBBELSLAG

Het speciaal onderwijs moet dus een dubbelslag maken: de expertise delen met en doorgeven aan collega's in het reguliere veld en tegelijkertijd die expertise doorontwikkelen om de meest complexe doelgroep goed te kunnen blijven bedienen. In het kader van die doorontwikkeling laten de inzendingen voor Project Speciaal zien hoe die kwaliteitsuitdaging door het (v)so wordt opgepakt en concreet wordt uitgewerkt.

Een actuele manier om de specialistische expertise te behouden en te versterken is de bundeling van expertise uit de verschillende 'clusters' in het (v)so en die van het sbo/pro. Eén van de ingediende projecten, 'Grenzeloos schakelen' maakt daar werk van.

De jury vindt het bijzonder positief dat er bij verschillende projecten in toenemende mate 'slimme' nieuwe toepassingen worden ontwikkeld met gebruikmaking van de mogelijkheden van (digitale) technologie. Voorbeelden hiervan zijn 'de Vrvoer-app', 'Stap voor stap' en de 'Twist-app'.

Tegen de achtergrond van die dubbelslag heeft de jury de projecten beoordeeld op vijf hoofdaspecten:

- **Bijdrage aan onderwijskwaliteit**
- **Bijdrage aan toekomstperspectief van de leerling**
- **Samenwerking tussen diverse groepen**
- **Overdraagbaarheid**
- **Innovatie/creativiteit**

SAMENWERKING

Het criterium 'samenwerking' is vanuit de genoemde dubbelslag wezenlijk. Samenwerking moet vanzelfsprekend zijn binnen passend onderwijs. Met collega's binnen de samenwerkingsverbanden, maar zeker ook met de jeugdige zelf, met ouders, partners in de zorg en jeugdhulpverlening, bij gemeentes en in het bedrijfsleven.

We zijn blij te kunnen constateren dat dit jaar bij een aantal ingezonden projecten de samenwerking met ouders vaker dan voorheen expliciet is opgenomen als een belangrijke, onmisbare factor. Zoals bijv. 'Leren, werken, reizen', het 'Verhalenlab', 'Ik ben in beeld' en 'Team thuiszitters'.

Bij de beoordeling van de projecten heeft de jury ook gekeken naar de praktische uitvoering van de projecten. Veelbelovende plannen die nog niet of nog maar net zijn gestart willen we van harte aanmoedigen om door te gaan. Misschien gooien ze hoge ogen voor de prijs in 2019!

24 INGEDIENDE PROJECTEN

Bij de 24 projecten die de jury heeft beoordeeld konden we grofweg een viertal 'categorieën' onderscheiden:

Methodische ontwikkeling: nieuwe werkwijzen, specifieke programma's voor specifieke doelgroepen, volgsystemen, leerlijnen;

Arbeidstoeleiding: veel initiatieven rond arbeidstoeleiding en werkplek-leren voor kwetsbare jongeren;

Schakelprogramma's: gericht op doorstroom van bijv. vso naar regulier vo of van vso naar mbo; hieronder ook een aantal programma's gericht op het tegengaan van uitval en thuiszitten;

In de categorie '**Overig**' hebben we een aantal uiteenlopende projecten ondergebracht. Bij deze categorie ook enkele projecten met als kenmerk 'gepersonaliseerd leren': individuele ontwikkelingsplannen, portfolio's;

In de bijlage vindt u het overzicht van de 24 projecten. We willen u graag aanmoedigen om de projectbeschrijvingen te bekijken op de website van LECSO. Wellicht zit er iets bij dat goed aansluit bij een project of idee waar u in uw eigen school al mee bezig bent of dat u wilt gaan opzetten.

Zonder de positieve elementen van niet genoemde programma's te kort te willen doen geven we hieronder een aantal voorbeelden uit de lijst.

In de categorie 'ontwikkeling programma's en methodiek' kregen we opnieuw een breed scala voorgeschoteld: 'Klokkijken met hardloper en prullenbak', Verhalenlab, 'de Vrvoer-app', 'Stap voor stap' en de 'Twist-app'. Dit blok bevat volgens de jury de meest innovatieve projecten.

Veel projecten in het kader van uitstroomprofiel arbeid; een belangrijke activiteit in het vso binnen de kaders van kwaliteitswet, met raakvlakken met de Participatiewet. Nagenoeg al deze projecten zijn gebouwd op elementen als maatwerk, individuele leerroutes, samenwerking met partners in onderwijs en overheid en bedrijven. Initiatieven zoals 'Peelportaal' en 'Leren en werken op de Maashorst' zijn projecten die voor leerlingen veel perspectief bieden. Een project als 'de Lesboerderij' lijkt ons veelbelovend maar staat nog in de steigers. Alleszins de moeite waard om verder uit te bouwen! 'Leren, werken, reizen' en 'Wijkgericht Schoolklusteam' zijn mooie voorbeelden van werkplekleren.

Schakelprogramma's fungeren steeds meer als een aanvulling op of tussenfase bij de bekende voorzieningen in regulier en speciaal onderwijs. Passend onderwijs is logischerwijs vaak een kwestie van fasering en schakelen; niet elke leerling kan de schoolloopbaan afronden op een vaste onderwijsplek binnen een vast programma. Mooie voorbeelden hiervan: 'Grenzeloos schakelen', 'onderwijs-zorg-arrangement de Werkrimte', 'UNIK mbo', en 'team thuiszitters'.

Een aantal projecten is moeilijk te vangen in een van de bovenstaande categorieën. Dat is de groep 'Overig' geworden; daarin projecten als 'Durf je wel' (leerlingen conferentie vso-vo) 'Poster en woordenboek OPP' en 'Traktaties met een educatief tintje'. In deze groep zijn ook twee onderzoeksprojecten opgenomen: 'Target 4', praktijkonderzoek in samenwerking met een universiteit en academisch ziekenhuis en 'Stap-voor-stap', ontwerpgericht onderzoek in samenwerking met VO-Raad en vso-scholen. Bij de initiatieven gericht op gepersonaliseerd leren springen enkele projecten eruit.

Het moge duidelijk zijn dat het voor de jury geen sinecure was om tot een keuze te komen. Omdat we gebonden zijn aan het bepalen van drie nominaties willen we een tweetal projecten 'ter aanmoediging' nog een specifieke vermelding geven:

6 Gewoon Mediawijzer

Een programma mediawijsheid waarmee zmlk-leerlingen kennis en vaardigheden verwerven die hen in staat stellen deel te nemen aan de moderne (media)samenleving. Er zijn een leerlijn 'Digitale geletterdheid VSO', een competentiemodel, gesprekskaarten en een 'Media- etiquette-tool' ontwikkeld. Op termijn zijn alle producten beschikbaar via een website.

9 Stap-voor-stap Multimediaal instructiemateriaal voor VSO-Pro

Leerlingen van het Heliomare College Alkmaar gebruiken bij het Praktijkvak Schoonmaken multimediaal instructiemateriaal op de iPad. Dit ontwerpgerichte onderzoek wordt voortgezet in een door de VO-raad gesubsidieerd 'Leerlab' project.

We zien met belangstelling de vorderingen van deze projecten tegemoet, wellicht bij de inzendingen voor Project Speciaal 2019.

DE NOMINATIES VAN 2017

1 Team thuiszitters

Een integrale aanpak voor thuiszitters (kinderen/jongeren van 6–18 jaar) of leerlingen die nergens meer staan ingeschreven, ondanks eerder ingezette hulpverlening. In de aanpak is het onderwijsperspectief leidend. In het team zitten docenten, medewerkers jeugdzorg en GZ-psychologen en een psychiater. De docent geeft onderwijs om de jongeren weer perspectief te laten zien en een plan te maken met school, de jongere en het gezin om weer aan te kunnen sluiten bij het uitstroomperspectief. Als het nodig is wordt er diagnostiek uitgevoerd en een ondersteuningsplan voor school opgesteld. Doel is om onderwijs en jongere weer bij elkaar te brengen. Dat begint soms met kleine stapjes. Er is nauwe samenwerking en regelmatige afstemming met scholen, ouders, wijkteams, jeugdzorg, leerplicht en samenwerkingsverband.

Naar het oordeel van de jury slaagt dit project er in de praktijk in om de ambitieuze doelstellingen te realiseren. Op alle niveaus (medewerkers/directie/bestuur) wordt in de beide instellingen draagvlak georganiseerd en door school en jeugdzorg worden financiële middelen ingebracht. De aanpak is vooral innovatief, omdat het onderwijsperspectief leidend is bij de interventies om in vastgelopen situaties weer beweging te krijgen. Vaak claimt de (jeugd)zorg het primaat vanuit de behandeling. Bijzonder is dat er gezamenlijke financiering is vrijgemaakt. Ook de expliciete betrokkenheid van de gezinnen en het systemisch werken is een sterk punt bij dit project.

De ontwikkelde werkwijze is overdraagbaar en de instellingen willen daarin ook actief ondersteunen t.b.v. collega-instellingen.

4 Twist-App

De Twist-App is een applicatie, bruikbaar op ieder device (laptop, PC, tablet), bedoeld voor leerlingen met ernstig meervoudige beperkingen (EMB) die met bestaande applicaties niet uit de voeten kunnen: te snel, te prikkelrijk, te kinderachtig, te moeilijk, niet te bedienen etc. Zelfs applicaties die gemaakt zijn voor het speciaal onderwijs voldeden niet voor de EMB leerlingen.

De Twist-App kan bijvoorbeeld bediend worden via de webcam (beweging in het beeld), 1- of 2-knopsbediening, (ook hoofdsteunbediening) en touchscreen.

De leerkracht kan zelf lessen maken: bv rekenopdrachten, leesopdrachten, woordenschat, etc. De Twist-App spreekt de opdrachten uit, herhaalt die nogmaals. De leerling kiest een antwoord en krijgt dan een passende reactie van de app. Per leerling kun je de gewenste instellingen kiezen voor geluid, bedieningswijze, tijd, tempo, hints etc.

De leerling kan inloggen met zijn eigen wachtwoordpictogram, de maatwerklessen staan dan klaar. Eigenaarschap van juist deze leerlingen wordt hiermee flink versterkt.

Met betrekking tot het bestaansrecht van speciaal onderwijs komt de focus steeds meer te liggen op zeer gespecialiseerde programma's en hulpmiddelen voor zeer specifieke doelgroepen. Voor deze leerlingen zijn maar weinig geschikte applicaties beschikbaar. Dit project voorziet in een digitaal hulpmiddel voor EMB- leerlingen. De ontwikkelde applicatie voldoet op nagenoeg alle aspecten aan de criteria van Project Speciaal: het levert een bijdrage aan onderwijskwaliteit, aan toekomstperspectief van de leerling, er is samenwerking tussen diverse groepen (school – revalidatie – dagbesteding – commerciële ontwikkelaar), het is bijzonder innovatief. Wat betreft overdraagbaarheid is de ontwikkeling nog niet helemaal afgerond, maar op afzienbare termijn komt de app ter beschikking van het veld. Het is een geweldig hulpmiddel voor gepersonaliseerd onderwijs en het maakt gebruik van nieuwe ICT-mogelijkheden.

De jury plaatst een kleine kanttekening bij de toepasselijkheid van de naam van de applicatie. Weliswaar is in de projectbeschrijving hieraan een positieve draai gegeven, maar bij het woord 'twist' als zoekterm zijn de eerste resultaten dubieus: ruzie, kwaad zijn op elkaar, disharmonie, bonje, heisa, aanvaring, etc. Pas daarna komen positiever betekenissen als dansen, katoenen garen. Wellicht wil de Twijn (we begrijpen de link naar 'Twist') voordat de applicatie op de markt komt toch nog een heroverweging doen m.b.t. de naamgeving.

22 UNIK MBO Onderwijs

“Als een jongere niet leert zoals wij lesgeven, moeten we gaan lesgeven zoals de jongere leert.”

UNIK MBO Onderwijs richt zich op jongeren (16+) in het VSO die binnen het regulier mbo minder kans hebben om een mbo-diploma te behalen maar wel de ambitie hebben om door te stromen naar de arbeidsmarkt of mbo-onderwijs. Dit programma voorkomt veel onrust en faalervaringen van schoolverlaters bij de overstap naar het mbo of naar arbeid. Binnen de bekende (= veilige) situatie van de vso-school biedt het extra jaar meer kansen op een succesvolle doorstroom naar reguliere diplomering c.q. een startkwalificatie.

Dit project is een mooi voorbeeld van innovatie in de context van passend onderwijs. Het is gebaseerd op samenwerking tussen vso (cluster 4) en het regulier onderwijs (Samenwerkingsverband VO). De betreffende gemeentes en een aantal erkende leerbedrijven zijn actief betrokken. De samenwerking met mbo verloopt (nog) niet zonder slag of stoot. Het siert de initiatiefnemende scholen dat zij in de praktijk doorgaan met de realisatie van de alternatieve ENTREE-opleiding en zo een succesvol programma neerzetten. Tegelijk blijven zij bij de verdere uitbouw inzetten op actieve betrokkenheid van het mbo.

De onderwijskwaliteit wordt versterkt door vanuit de ervaringen van de eerste drie jaar van het project te reflecteren op het eigen aanbod van de vso-scholen, voorafgaand aan het ENTREE-jaar. Dat draagt bij aan professionalisering van het eigen aanbod in de eerdere schooljaren. Met name wat betreft zelfvertrouwen en motivatie voor een vervolgopleiding bij leerlingen en ouders wordt aantoonbaar verbetering tot stand gebracht.

De uitstroom verloopt succesvol; 100% behaalt het diploma mbo-1-niveau. 70% stroomt door naar een vervolgopleiding mbo-2; de overige leerlingen stromen uit naar arbeid of een vorm van begeleid werk.

In de projectbeschrijving is ook aandacht besteed aan de overdraagbaarheid. Zowel wat betreft de voorwaarden om een dergelijk programma succesvol uit te voeren en informatie over de mbo-voorzieningen en regelgeving.

AFSLUITING

Het was voor de jury een genoegen om de projectplannen te lezen en gezamenlijk te bespreken. In de discussie over de beoordeling hebben we gezocht naar een goede afweging van onze waardering voor alle inzet, de creativiteit, de gedrevenheid van de mensen in de praktijk enerzijds en de ‘strengere’ criteria die we hebben geformuleerd voor de prijs. Het is mooi om te zien dat deze projecten niet zijn bedacht aan de ‘bestuurlijke tekentafel’, maar zijn ontwikkeld in de praktijk, door de professionals die zich in de scholen dagelijks inzetten om passend onderwijs te leveren aan kinderen en jongeren bij wie leren niet vanzelf gaat.

De jury complimenteert de genomineerden met de opzet van hun projecten. De projecten voegen wezenlijke meerwaarde toe aan het bestaande onderwijsaanbod. Het gaat om zeer gespecialiseerde, intensieve (en dus dure!) hulpmiddelen, voorzieningen of programma’s, maar ze bieden voor complexe EMB-leerlingen, voor thuiszitters of voor schooluitvallers unieke kansen op een goed en passend onderwijsaanbod en het houdt tegelijk de deur open voor terugkeer of doorstroom naar een minder intensief traject.

Uit de publiekswaarderingen in combinatie met het oordeel van de jury is als winnaar van Project Speciaal 2017 naar voren gekomen: Twist-App.

We bedanken alle inzenders voor hun bijdragen en Gerda Valster voor de voorbereiding en ondersteuning van onze taak als jury.

We sluiten af met een ‘hart onder de riem’ voor alle gedreven professionals. Jullie werk is van groot belang, voor de leerlingen en hun ouders, voor de maatschappij. We herhalen onze oproep om door te gaan met dit werk, met de bevlogenheid die onlosmakelijk verbonden moet blijven met het speciaal onderwijs. Blijf praten en nadenken met elkaar en met ouders over wat het maatschappelijke veld vraagt van het speciaal onderwijs. En wat het speciaal onderwijs te bieden heeft voor kinderen die dat nodig hebben, ook in het reguliere onderwijs. Zoek daarbij samenwerking met collega’s en partners binnen en buiten de school. Het is goed om middels deze prijs aandacht te schenken aan de bijzondere kwaliteiten van het speciaal onderwijs. We spreken de hoop uit dat ook in 2019 weer een nieuwe aflevering kan plaatsvinden van Project Speciaal.

De jury van Project Speciaal wordt gevormd door:

Marij Bosdriesz

Bart van Kessel

Frits Prins

Addie Smolders, voorzitter

Ondersteuning:

Gerda Valster, LECSO

Arnhem, 24 november 2017

BIJLAGE 1

	NAAM PROJECT	SCHOOL/ORGANISATIE
1	Team thuiszitters	Altra Onderwijs
2	Wijkgericht schoolklusteam	De Bernardusschool
3	Poster en woordenboek OPP impuls	VSO Impuls
4	Twist-App	Onderwijscentrum de Twijn
5	Leren en werken op de Maashorst	HUB Noord-Brabant
6	Gewoon Mediawijzer	VSO De Ziep
7	De Lesboerderij	Plateau Openbaar Onderwijs
8	TARGET 4	Universiteit van Amsterdam
9	Stap-voor-Stap voor VSO/Pro	Heliomare College Alkmaar
10	Leerlingenconferentie “Durf je wel?!!”	Breda College
11	Gemengde opvang voor thuiszitters	School De Lans
12	Traktaties met een educatief tintje	Altra College
13	De Werkruimte	Altra
14	PeelPortaal	VSO de Korenaer & ROC Ter AA
15	Grenzeloos schakelen	Roelof van Echten College
16	De VRvoer app	De Koetsveldschool
17	Linie 2020	Linie College
18	De VSO droom	Mackayschool
19	Klokkijken met de hardloper en de prullenbak	Lichtenbeek
20	VerhalenLab	De Trappenberg
21	Ik ben in beeld	Onderzoekkring EMB Heliomare
22	UNIK MBO Onderwijs	UNIK MBO Onderwijs
23	Leren, werken, reizen!	Piet Bakkerschool
24	Voorkomen is beter dan genezen	Zeeuwse Stichting Maatwerk

Bekijk alle ingezonden projecten op www.projectspeciaal.nl

PROJECT SPECIAAL

LANDELIJK
EXPERTISE CENTRUM
SPECIAAL ONDERWIJS